

Az USA Párizsi Klímaegyezményből való kilépésének következményei

2017. július 6.

MAGYAR NEMZETI BANK

Készítette:

Látta:

Jóváhagyta:

• VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Donald Trump amerikai elnök 2017. június 1-jén bejelentette, hogy az Egyesült Államok felmondja a 2015-ben elfogadott Párizsi Klímamegállapodást.

A várható menetrend szerint az USA 2020. november 4-ére léphetne ki az egyezményből, miközben a következő amerikai elnökválasztásra 2020. november 3-án kerül sor, aminek következtében a környezetvédelem meghatározó belpolitikai kérdéssé válhat az elkövetkezendő években az USA-ban.

Bár a Fehér Ház Donald Trump vezetésével nemet mondott a Párizsi Klímaegyezményre, az USA nyugati parti városainak és nagy múltú amerikai vállalatoknak az összefogásával kialakulóban van egy olyan befolyásos koalíció, amely az adminisztrációtól függetlenül elkötelezett az egyezményben vállalt kötelezettségek betartása mellett.

Az egyezményből való kilépés ugyan közfelháborodást váltott ki világszerte, az elnök szavazóbázisának számító konzervatív republikánus táborát mégsem érintette negatívan a döntés. Közgazdászok szerint a megállapodás felmondásából kevés gazdasági haszna származhat az USA-nak, viszont jelentős diplomáciai kockázatokat hordoz magában egy ilyen széles körben elfogadott egyezmény egyoldalú felrúgása.

A kritikák ellenére Trump döntése szerves részét képezi az adminisztráció által kialakítani kívánt új energiapolitikának: Rick Perry, energiapolitikáért felelős miniszter véleménye szerint a gazdaságösztönző és környezetbarát jelzők nem zárják ki egymást az energiapolitikában. Perry szerint 2026-ra az USA nettó energiaexportőrré válhat, amennyiben olyan energiapolitikát folytat, amely egyszerre alapszik atomenergián és megújuló energiaforrásokon, illetve fosszilis energiahordozókon.

TARTALOMJEGYZÉK

Vezetői összefoglaló	2
Tartalomjegyzék.....	3
1. A Párizsi Klímaegyezmény bemutatása.....	3
2. A klímaegyezményből való kilépést követően várható amerikai intézkedések	4
3. Az USA környezetvédelemmel kapcsolatos álláspontjának várható alakulása	4
4. Következmények: Az amerikai kilépés várható hatásai	5
4.1. Gazdaság.....	5
4.2. Szénipar	5
4.3. Környezetvédelem.....	5
4.4. Diplomácia.....	6
4.5. Az elnök támogatottsága.....	6
5. A Párizsi Klímaegyezményt támogató amerikai közösségek lehetőségei	6
5.1. A „We are still in” kezdeményezés.....	6
5.2. Mire lehetnek képesek az önálló amerikai városok a klímaváltozás elleni harcban?.....	7
5.3. A Yale Egyetem által készített felmérés	7
6. Az USA az atomenergia felé nyit.....	8

1. A PÁRIZSI KLÍMAEGYEZMÉNY BEMUTATÁSA

Donald Trump elnök 2017. június 1-jén bejelentette, hogy az Egyesült Államok kilép a Párizsi Klímaegyezményből, mert a megállapodás „aláássa az amerikai gazdaságot, megbénítja az amerikai munkaerőpiacot és sérti az Egyesült Államok szuverenitását”. Az egyezményből való kilépési folyamat négy évig is elhúzódhat, aminek következtében a 2020-as elnökválasztási kampány meghatározó kérdésévé válhat majd a jelöltek klímaváltozással kapcsolatos álláspontja. Trump reményét fejezte ki egy új klímavédelmi egyezmény megkötését illetően, aminek esélye igen csekély: Németország, Franciaország és Olaszország közös közleményben jelezték, hogy ragaszkodnak a Párizsi Egyezmény keretrendszeréhez. Trump úgy véli, hogy az egyezmény méltánytalanul érinti az amerikai gazdaságot, míg a legnagyobb szén-dioxid kibocsátó országokat, például Kínát és Indiát továbbra sem kényszeríti a káros anyagok kibocsátásának csökkentésére. A világ 147 országa által ratifikált egyezmény elsődleges célja a Föld éves átlaghőmérséklet-növekedésének 2 Celsius-fok alá történő csökkentése az üvegházhatású gázok kibocsátásának mérséklésével. Barack Obama nyilatkozatban bírálta Trump döntését és reményét fejezte ki aziránt, hogy az amerikai államok, városok és vállalatok vezetői összefognak és a Fehér Ház részvétele nélkül is kiállnak a környezetvédelem mellett. A kilépéssel az USA lett a harmadik olyan ország a világon Szíria és Nicaragua mellett, amelyik nem vesz részt a Párizsi Klímaegyezményben. Az elnöki döntést a legnagyobb amerikai vállalatok vezetői is bírálták, köztük a

General Electric vezérigazgatója, Jeff Immelt, a Tesla vezére, Elon Musk, illetve a Walt Disney vezetője, Robert Iger is. A két utóbbi vállalatvezető nem tudott azonosulni a döntéssel, így kilépett a Trump által létrehozott elnöki tanácsadói testületből is.¹

2. A KLÍMAEGYEZMÉNYBŐL VALÓ KILÉPÉST KÖVETŐEN VÁRHATÓ AMERIKAI INTÉZKEDÉSEK

Trump szerint a Párizsi Klímaegyezmény elviselhetetlen gazdasági terheket ró az Egyesült Államokra, míg ázsiai versenytársaival szemben aránytalanul megengedő. Az egyezménynek való amerikai megfelelés legnagyobb korlátja a Trump által ismertetett „*America First Energy Plan*”², amelynek elsődleges céljai közé tartozik az USA energiafüggettségének csökkentése a kiaknázásra váró fosszilis energiahordozók kitermelésével (ennek becsült értéke közel 50 ezermilliárd dollár), az olaj árának csökkentése, illetve az energiaszektorban történő munkahelyteremtés a környezetvédelmi szabályok enyhítésével³. Az egyezményből való kilépést követő első gazdasági intézkedés várhatóan az **ENSZ Klímaalapjába történő amerikai befizetések leállítására lehet**. Az USA eddig 1 milliárd dollárral járult hozzá az alaphoz és további 2 milliárd dollár befizetését vállalta az elkövetkező évekre. A Párizsi Klímaegyezményből való kilépési folyamat akár egy évre is rövidülhet abban az esetben, ha Trump **háttal fordít az ENSZ 1992-ben megkötött éghajlatváltozási keretegyezményének is**. A keretegyezmény felmondásához elégséges egy elnöki rendelet, nincs szükség a Kongresszus támogatására. Az ügyet közelről ismerő források szerint Trump a Párizsi Klímaegyezményből való kilépés hivatalos bejelentésén túl nekilátott az egyezményben tett amerikai vállalások egyik pillérének, az Obama által bevezetett „Clean Power Plan”-nek (CPP) a felfüggesztéséhez is.⁴

3. AZ USA KÖRNYEZETVÉDELEMMEL KAPCSOLATOS ÁLLÁSPONTJÁNAK VÁRHATÓ ALAKULÁSA

Az előzetes várakozásokkal ellentétben, Amerika kilépését követően Kína és India váltak a Párizsi Klímaegyezmény legmeghatározóbb támogatóivá. A kínai külügyminisztérium szóvivője nyilatkozatban biztosította a nemzetközi koalíciót az ország egyezményrel kapcsolatos elköteleződése felől. Trump a globális felmelegedés elleni harc folytatását illetően két javaslatot vázolt fel: vagy újratárgyalná a Párizsi Egyezmény feltételeit, vagy egy teljesen új megállapodást hozna tető alá. A javaslatokkal kapcsolatos részleteket azonban még nem dolgozták ki és feltehetően nem is élveznek prioritást az adminisztráció egyéb feladataival szemben, hiszen egyelőre még a klímapolitikát is felügyelő, tudományokért és technológiáért felelős hivatal (Office of Science and Technology Policy, OSTP) vezetői pozíciója is betöltetlen. Trump a Fox Newsnak korábban úgy nyilatkozott, hogy azért nem jelöl ki senkit ennek a pozíciónak a betöltésére, mert feleslegesnek tartja magát a munkakört. Trump döntését a szövetséges országok vezetőin kívül az amerikai államok kormányzói is elítélik: a Washington Post jelentése szerint az 50 amerikai államból 30 tartaná magát a Párizsi Egyezményben foglalt vállalásokhoz, függetlenül az elnök döntésétől.⁵

¹ <http://www.latimes.com/politics/la-na-pol-trump-paris-20170601-story.html>

² <https://www.whitehouse.gov/america-first-energy>

³ Egyes közgazdászok szerint a megújuló energiaforrásokba való befektetésből teremtett munkahelyek feltehetően hosszabb távú foglalkoztatást biztosítanak, mint a hagyományos energiaszektor.

⁴ <https://www.cfr.org/background/consequences-leaving-paris-agreement>

⁵ <http://www.wired.co.uk/article/what-is-paris-agreement-on-climate-change>

4. KÖVETKEZMÉNYEK: AZ AMERIKAI KILÉPÉS VÁRHATÓ HATÁSAI

4.1. Gazdaság

A közgazdászok többségének véleménye szerint kizárólag rövid távon származhatnak előnyök a Párizsi Klímaegyezmény felmondásából, hosszú távon azonban a döntés káros következményeire kell felkészülnie az USA-nak és a világ többi országának egyaránt. A Berkeley és a Stanford Egyetem kutatói által készített tanulmány⁶ szerint **2100-ra az átlagjövedelem 23%-kal fog csökkenni világszinten** a globális felmelegedés mértékének változatlansága és a vagyoni egyenlőtlenség növekedése mellett. Az amerikai GDP a klímaváltozás trendjének állandósága mellett 36%-kal csökkenhet 2016 és 2099 között. A klímaegyezményből való kilépés mellett szóló legfőbb érv a Trump-adminisztráció részéről a munkahelyteremtés volt. Az amerikai energiaügyi hivatal közlése szerint nem sokkal kevesebb amerikai dolgozik a hagyományos villamosenergia-szektorban (1,1 millió fő), mint az alternatív energiát használó villamosenergia-ágazatban (880 000 fő), és fenntarthatósági okokból kifolyólag az alternatívenergia-szektor biztosíthatja hosszabb távon az amerikai munkaerő egy részének foglalkoztatását. A hivatal közlése szerint a nap és a szél alapú megújuló energiaforrások szektorai virágoznak az USA-ban: az előbbiben 25, az utóbbiban 32%-kal nőtt a foglalkoztatottak száma 2016-ban. Ezen felül 2,2 millió ember foglalkozik az USA-ban a fenntartható energiaforrást biztosító eszközök tervezésével, installációjával és gyártásával, ami jelentősen gyengíti az adminisztráció munkahelyteremtéssel kapcsolatos álláspontjának megalapozottságát.⁷

4.2. Szénipar

Az amerikai szénipari vállalatok hónapokon át lobbiztak Washingtonban azért, hogy Trump ne lépjen ki a Párizsi Klímaegyezményből, hiszen a megállapodás részeseként tudják csak megfelelően képviselni az amerikai szénipar érdekeit a klímaegyezmény keretein belül kialakuló globális energiamix létrehozásában. A szektor képviselői azért is támogatják az egyezményt, mert a széniparnak pénzügyi támogatásra van szüksége ahhoz, hogy a szénerőművek - termelésüket modernizálva - tárolni tudják a kibocsátott káros anyagokat és ezáltal képesek legyenek csökkenteni ökológiai lábnyomukat. A szektorral kapcsolatban megfogalmazott munkahelyteremtési célok sikerességének esélye hosszú távon csekély az alternatív energiahordozók előretörése miatt.⁸

A Morgan Stanley értékpapírstratégája, Eva Zlotnicka szerint a fosszilisenergia-szektorra jellemző növekvő munkanélküliség Trump energiapolitikájától függetlenül tovább fog gyorsulni. Zlotnicka úgygy véli, hogy hosszú távon a szénelapú energiatermelés nem versenyképes a természetes gázokhoz és a megújuló energiaforrásokhoz képest.⁹

4.3. Környezetvédelem

A Párizsi Egyezmény egyik fő célkitűzése a Föld átlaghőmérséklete felmelegedésének 2 Celsius-fokkal történő csökkentése volt. Ez még az Obama elnök által vállalt kötelezettségekkel is nehezen lenne teljesíthető, Trump döntésének következtében azonban még távolabb került a realitástól. A piaci mechanizmusoknak köszönhetően néhány évig még várhatóan csökkenni fog az USA szén-dioxid kibocsátása. A földgáz és a megújuló energiaforrások jelentette alternatívák hatására az amerikai szén-

⁶ <http://www.nature.com/nature/journal/v527/n7577/full/nature15725.html>

⁷ <http://www.businessinsider.com/trump-leaving-paris-climate-agreement-effect-on-us-global-economy-2017-6>

⁸ <http://www.npr.org/2017/06/01/531056661/5-things-that-could-change-when-the-u-s-leaves-the-paris-climate-deal>

⁹ <http://www.businessinsider.com/trump-leaving-paris-climate-agreement-effect-on-us-global-economy-2017-6>

dioxid kibocsátás 2020-ra 15-17%-kal alacsonyabb szintre csökkenhet a 2005-ös kibocsátáshoz képest. A Trump-adminisztráció környezetvédelmi szabályozások lebontására irányuló intézkedéseinek negatív hatásai csak több év múlva válhatnak érzékelhetővé.¹⁰

4.4. Diplomácia

Rex Tillerson amerikai külügyminiszter figyelmeztetett az egyezmény felmondásának diplomáciai veszélyeire. A döntés következtében az USA Szíriával és Nicaraguával került egy „platformra” úgy, hogy az utóbbi a klímaegyezményben szereplő országok túl enyhe kötelezettségvállalásai miatt nem írta alá az egyezményt. John Kerry volt külügyminiszter szerint felelőtlen döntés volt kilépni az egyezményből, ez ugyanis az USA világhatalmi szerepének megdőléséhez vezethet. Miguel Arias Cañete, az Európai Unió klímaváltozásért felelős tisztségviselője sajnálatosnak nevezte az Egyesült Államok döntését, és egyúttal kijelentette az egyezményben részes országok előtt, hogy az EU a klímaváltozás ellen folytatott harc koalíciójának elkötelezett vezetője kíván lenni. Az EU mellett Kína¹¹ is jelezte az USA szerepének átvételére irányuló szándékát.¹²

Michael Gerrard, a Columbia University éghajlatváltozási jogért felelős igazgatója szerint az Egyesült Államok mindig is komolyan vette a nemzetközi egyezmények betartását és elvárta szövetségeseitől, hogy ők is hasonlóképpen járjanak el. Az elnök döntése korlátozza az amerikai diplomáciát abban, hogy a partnerországokat rákényszerítse a nemzetközi egyezményekben foglalt kötelezettségeik betartására.¹³

4.5. Az elnök támogatottsága

A Washington Post januárban készített felmérése szerint a megkérdezettek 31%-a támogatta a Párizsi Klímaegyezményből történő kilépést, míg 56%-uk elutasította azt. Ennek ellenére Trump szavazóbázisa várhatóan megköveteli az elnöktől a kampánya során tett ígéreteinek betartását, köztük a klímaegyezményből való kilépést is. Az amerikai konzervatív republikánusok jelentős része osztja Trumpnak a kampánya során hangoztatott, globális felmelegedéssel kapcsolatos szkepticizmusát. A konzervatív republikánusok kevesebb, mint harmada támogatja Obama CPP programját, amely a Párizsi Klímaegyezményben foglalt kötelezettségvállalások manifesztációjának tekinthető. Bár Trump döntése rengeteg amerikai szavazót felháborít, a szavazóbázisának számító konzervatív republikánus szavazótábor nem érinti negatívan az egyezményből való kilépés.¹⁴

5. A PÁRIZSI KLÍMAEGYEZMÉNYT TÁMOGATÓ AMERIKAI KÖZÖSSÉGEK LEHETŐSÉGEI

5.1. „We are still in” kezdeményezés

Az amerikai gazdasági, akadémiai és helyi kormányzati vezetők hivatalosan is elítélték Donald Trump Párizsi Egyezmény felmondására vonatkozó döntését, és kijelentették, hogy - a történektől függetlenül - tartani kívánják magukat az egyezményben foglalt kötelezettségek teljesítéséhez. A különböző szektorok vezetőiből összeálló koalíció hozzávetőlegesen 120 millió amerikai választópolgárt képvisel

¹⁰ <http://www.npr.org/2017/06/01/531056661/5-things-that-could-change-when-the-u-s-leaves-the-paris-climate-deal>

¹¹ <http://time.com/4810846/china-energy-climate-change-paris-agreement/>

¹² <http://www.npr.org/2017/06/01/531056661/5-things-that-could-change-when-the-u-s-leaves-the-paris-climate-deal>

¹³ <http://www.latimes.com/politics/la-na-pol-trump-paris-20170601-story.html>

¹⁴ <http://www.npr.org/2017/06/01/531056661/5-things-that-could-change-when-the-u-s-leaves-the-paris-climate-deal>

és az amerikai GDP több mint harmadát, nagyjából 6,2 ezermilliárd dollárt reprezentál. A kezdeményezéshez 125 város, 9 állam, 902 üzleti vállalkozás, illetve 183 egyetem és főiskola csatlakozott. A „We are still in” kezdeményezésben részt vevő vállalkozások közül több mint 20 szerepel az Egyesült Államok legnagyobb vállalatait összegyűjtő, ún. „Fortune 500” listán. Ezen cégek között található az Apple, a Google, a Tesla, az eBay, az Adidas, a Facebook és a Nike is. A koalícióhoz csatlakozott államok között találjuk Kaliforniát, New Yorkot, Virginiát, Oregont és Washingtonot is. Trump június elsejei bejelentése óta 211 amerikai város polgármestere és 13 kormányzó csatlakozott a pártsemlegesnek hirdetett kezdeményezéshez, illetve további 17 fejezte ki a Párizsi Klímaegyezmény iránti elköteleződését a „We are still in” kezdeményezéstől függetlenül.¹⁵

5.2. Mire lehetnek képesek az önálló amerikai városok a klímaváltozás elleni harcban?

A Financial Times cikke szerint a Kaliforniából és másik 28 államból álló koalíció a Fehér Ház támogatása nélkül is érhet el sikereket a klímaváltozás elleni küzdelemben. A júniusban formálódott közösség tagjai rendelkeznek azokkal a jogosítványokkal, amelyek lehetővé teszik a megújulóenergia-források felhasználásának adókedvezmények által történő támogatását. Kalifornia teljesítménye például meghatározó szereppel bír a koalíció sikerességét illetően: a világ hatodik legnagyobb gazdaságával rendelkező állam az 1990-es év szén-dioxid kibocsátásának szintjéhez képest 2030-ra 40%-kal kívánja csökkenteni az üvegházhatású gázok kibocsátását. Kalifornia kiterjedt kibocsátáskereskedelmi rendszerrel¹⁶ rendelkezik, amelyet várhatóan a 2020 utáni időszakra is kiterjesztenek a kaliforniai törvényhozók. Kilenc észak-nyugati állam tagja az üvegházhatást okozó gázok kibocsátására vonatkozó kvóták kereskedelmi rendszerének. Az elkövetkező években érdemes lesz figyelemmel kísérni a Fehér Ház kibocsátáskereskedelmi rendszert korlátozó intézkedéseit, amelyekkel kapcsolatban Scott Pruitt, a Környezetvédelmi Ügynökség igazgatója és Rick Perry energiapolitikáért felelős miniszter is tett utalásokat a közelmúltban.¹⁷

5.3. A Yale Egyetem által készített felmérés¹⁸

A Yale Egyetem által 2017 májusában készített felmérés szerint az amerikaiak többsége minden államban támogatja a Párizsi Klímaegyezményt. Tíz válaszadóból heten támogatják a megállapodásban való amerikai részvételt, míg a megkérdezetteknek csupán 13%-a ellenzi azt. A kutatás arra is rámutat, hogy az amerikaiak egyre inkább tisztában vannak a globális felmelegedés jelenségének létezésével: a megkérdezettek 45%-a gondolja úgy, hogy a globális felmelegedés valós probléma, míg 7%-uk szerint a jelenség nem létezik. A közvélemény-kutatás figyelemre méltó megállapítása az is, miszerint az amerikaiak 55%-a szerint a globális felmelegedésért legnagyobb mértékben az emberiség a felelős.

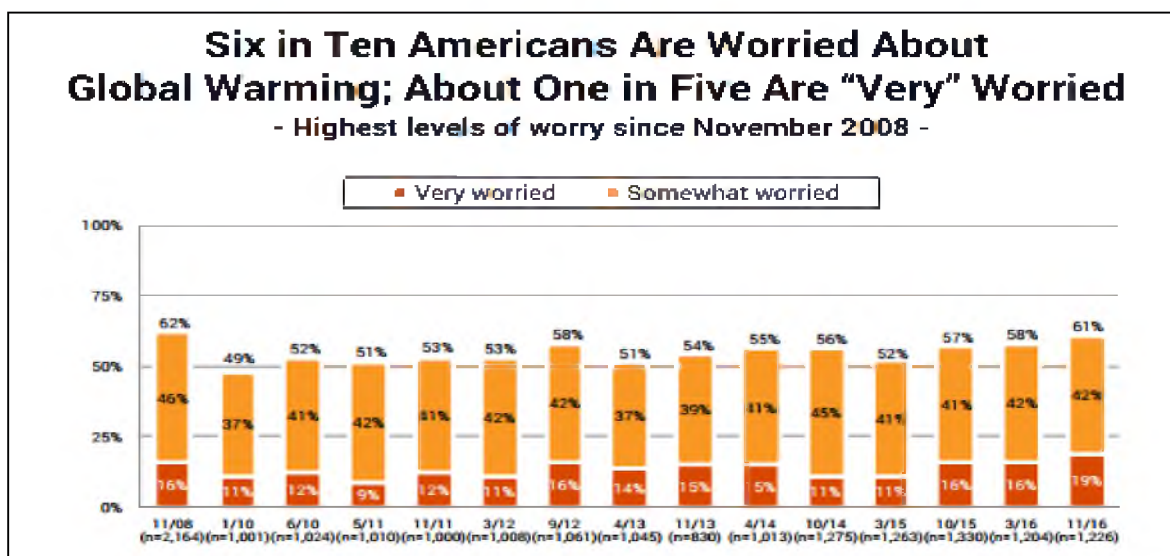
¹⁵ <http://www.businessinsider.com/we-are-still-in-group-represents-62-trillion-of-the-us-economy-plans-to-stay-in-paris-agreement-2017-6>

¹⁶ „A rendszer lényege, hogy a fizikai megvalósulás helyétől függetlenül egy üvegházhatású gáz kibocsátását csökkentő projekt által realizált kibocsátáscsökkentés értékesíthető, azt egy másik résztvevő ország megvásárolhatja, kiváltva ezzel saját kibocsátáscsökkentési kötelezettségét” (forrás: <http://kereskedelem.enviroinvest.hu/co2-kvota-kereskedelem.html>)

¹⁷ <https://www.ft.com/content/7f3a92aa-46ed-11e7-8d27-59b4dd6296b8?mhq5j=e3>

¹⁸ <http://climatecommunication.yale.edu/wp-content/uploads/2017/01/Climate-Change-American-Mind-November-2016.pdf>

1. ábra: Az amerikaiak globális felmelegedéssel kapcsolatos véleményének alakulása

forrás: *Climate Change in the American Mind, 2016 November*

A fenti ábra jól példázza, hogy a globális felmelegedés milyen érzelmeket váltott ki a válaszadókból. A legfrissebb felmérés során a megkérdezettek 61%-a tart a globális felmelegedés következményeitől, ami 1%-kal elmarad a 2008-ban mért aránytól, a megkérdezettek 19%-a „nagyon tart” a globális felmelegedés következményeitől, ez pedig 2008 óta a legmagasabb szintnek számít.

6. AZ USA AZ ATOMENERGIA FELÉ NYIT

A Trump-adminisztráció június utolsó hetében rendezte meg az úgynevezett „Energia Hetet”, ahol többek között Rick Perry energiapolitikáért felelős miniszter is beszédet tartott. Perry víziója szerint az USA 2026-ra nettó energiaexportórrá tud válni abban az esetben, ha fosszilis és alternatív energiaforrásokra is támaszkodik egyidejűleg. A miniszter kifejezte hivatalának elköteleződését a tiszta energiaforrások iránt, ami valamelyest meglepte a hallgatóságot Perry klímaváltozással kapcsolatos múltbeli, szkeptikus álláspontjának fényében. Perry véleménye szerint a környezetbarát és a gazdaságot támogató energiapolitika közötti választás bináris jellegét az Obama-adminisztráció tévesen ítélte meg. A miniszter úgy véli, a két cél nem zárja ki egymást az energiapolitikában, s a nukleáris energia iránti elkötelezettségének is hangot adott: véleménye szerint atomenergia nélkül nem lehet környezetbarát energiaportfóliót létrehozni. Úgy véli továbbá, hogy a legmodernebb atomreaktorok és a kisebb, moduláris reaktorok fejlesztését célzó kutatások meghatározó áttörést hozhatnak az energiapolitikában. Perry egy olyan paradigmaváltást helyezett kilátásba, amelynek célja az atomenergia népszerűsítése az amerikai lakosság, különösen a fiatalság körében. Perry elmondta, hogy még nem született döntés a Yucca Mountain közelében tervezett atomerőmű telepítésének folytatásáról, a Trump-adminisztráció korábban azonban jelezte, hogy hajlandó újrainyitni az erőmű építésével kapcsolatos vitát.¹⁹

¹⁹ <https://arstechnica.com/tech-policy/2017/06/rick-perry-talks-nuclear-energy-research-investment-paris-agreement/>